

dr hab. Marta Wincewicz-Bosy, prof. UE¹

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Transport koni jako element międzynarodowych zawodów hippicznych – uwarunkowania organizacyjne

Horse transport as part of international equestrian events-organizational conditions

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie uwarunkowań organizacyjnych i technicznych wpływających na logistyczny system przemieszczania koni biorących udział w międzynarodowych zawodach hippicznych. Artykuł powstał na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych, publikacji literaturowych i informacji udostępnionych przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI), a także obserwacji i doświadczeń własnych autorki. Zaprezentowane w artykule rozważania stanowią próbę nie tylko wskazania obowiązujących rozwiązań i standardów w systemie transportu koni pomiędzy państwami członkowskimi, w związku z uczestnictwem w międzynarodowych zawodach hippicznych, ale są także próbą przybliżenia ich podmiotom zainteresowanym – a zwłaszcza uczestnikom tych przedsięwzięć.

Słowa kluczowe: transport międzynarodowy zwierząt, transport koni, organizacja zawodów hippicznych, hippika, biznes koński

Abstract: The aim of the article is to present the organizational and technical conditions affecting the logistic system for moving horses participating in international equestrian competitions. The article is based on analysis of existing legislation, publications, literature and information provided by the International Equestrian Federation (FEI), as well as the author's observations and experience. Considerations presented in the article are an attempt to not only identify existing solutions and standards in the transport system of horses between EU Member States because of participation in international equestrian competitions. This is also an attempt to bring presented solutions and regulations closer to the participants in international equestrian competitions

Keywords: international transport of animals, horse transport, organization of equestrian competitions, horse business, horse industry

Wstęp

Sport oznacza „wszelkie formy aktywności fizycznej, które poprzez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane stawiają sobie za cel wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach”². Sport przybiera na znaczeniu jako zjawisko społeczne i gospodarcze, przyczyniając się w dużym stopniu do realizacji strategicznych celów Unii Europejskiej, takich jak solidar-

¹ Adres do korespondencji: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, ul. Komandorska 118/120, 54-345 Wrocław, m.bosy@gazeta.pl

² *Biała Księga na temat Sportu*, COM(2007) 391 wersja ostateczna, Bruksela, 11.7.2007 r., s. 2.

ność i dobrobyt. Ideę równych szans i przeciwdziałania wszelkim formom wykluczenia w sposób szczególnie realizują sporty jeździeckie. Nie ma w nich bowiem podziału na mężczyzn i kobiety, a o wyniku sportowym decyduje nie tylko forma samego zawodnika. W zasadzie trudno tu mówić o klasycznym zawodniku, jest tu nim bowiem para – człowiek i koń. I to właśnie od współpracy tych dwóch „istot”, ich wspólnych umiejętności, porozumienia, kondycji zależy ostateczny efekt rywalizacji. Jeździectwo tworzy nie tylko społeczne warunki dla rozwoju człowieka, ale przyczynia się także do integracji człowieka z naturą. Rozwój sportów jeździeckich sprzyja również wzrostowi gospodarczemu. Tworząc możliwości rozwijania przede wszystkim małej przedsiębiorczości i licznej sfery usług towarzyszących, jednocześnie daje też szansę większym przedsiębiorstwom.

Odpowiednia organizacja transportu koni na zawody, jak również właściwe zaplanowanie procesów przemieszczania w kontekście sezonu startów, stanowi niezwykle istotny element zarówno w odniesieniu do procesów logistycznych realizowanych w związku z zawodami, jak i wyników uzyskanych podczas zawodów, a także wartości poszczególnych osobników. Dlatego też celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych uwarunkowań oraz organizacyjnych i technicznych wpływających na logistyczny system przemieszczania koni biorących udział w międzynarodowych zawodach hippicznych. Artykuł powstał na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych, publikacji literaturowych i informacji udostępnionych przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI), a także obserwacji i doświadczeń własnych autorki. Obszar rozważań szczegółowych został zawężony do procesów transportowych realizowanych w ramach przemieszczeń zwierząt pomiędzy państwami członkowskimi UE.

Jak stwierdził na przełomie XIX i XX wieku J. Galsworthy, „zabawna rzecz dzieje się z końmi: wychodzą z użycia, a wchodzi w modę”.

Zawody hippiczne (zawody konne)³

Zawody konne oznaczają każde konne współzawodnictwo, w tym wyścigi konne, skoki przez przeszkody, WKKW, ujeżdżenie, powożenie, oraz pokazy i porównania w obrębie poszczególnych grup (np.: kuce, konie)⁴. Zgodnie z art. 44 ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich „zawody konne służą ocenie wartości użytkowej koniowatych i są przeprowadzane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej dotyczącymi przeprowadzania zawodów konnych z udziałem koniowatych⁵. Odgrywają one istotną rolę w realizacji programów hodowlanych zmierzających do zachowania bioróżnorodności oraz doskonalenia

³ Należy zwrócić uwagę na różnice w tekstach aktów prawnych wersji anglojęzycznych i polskojęzycznych. Nie wszystkie tłumaczenia dotyczące zastosowanych pojęć są identyczne, wiele z nich nie znajduje bezpośrednich odpowiedników w j. polskim lub też stosuje się inne pojęcia ze względu na ich odmienne znaczenie niż wynika to z mechanicznego tłumaczenia z wersji angielskiej. Szerzej [w:] M. Wincewicz-Bosy, *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.

⁴ Dyrektywa Rady 90/428/EWG w sprawie handlu zwierzętami z rodziny koniowatych przeznaczonymi do udziału w zawodach oraz ustanawiająca warunki udziału w takich zawodach Dz.U. L 224 z 18.08.1990, s. 60 z późn. zm.

⁵ Ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich Dz.U. 2007 Nr 133 poz. 921 z dnia 29.06.2007 z późn. zm.

poszczególnych ras koni. Ich organizacja oraz uzyskiwane wyniki stanowią zatem element nie tylko o charakterze sportowo-rozrywkowym, ale przekładają się na wartość i perspektywę rozwoju hodowli poszczególnych ras.

Większość zawodów hippicznych odbywa się na terenie ośrodków jeździeckich⁶, posiadających odpowiednią infrastrukturę oraz współpracujących z wyspecjalizowanymi podmiotami, które wpływają na jakość realizowanych procesów oraz warunkują sprawność i efektywność systemu organizowanych zawodów. Zawody międzynarodowe, a zwłaszcza rangi Finałów Pucharu Świata lub Mistrzostw Świata w poszczególnych dyscyplinach jeździeckich, organizowane są w formie kilkudniowych pokazów jeździeckich, odbywają się na terenie obiektów, które wymagają specjalnego dostosowania dla ich realizacji (hale sportowe czy widowiskowe). Ze względu na zwiększające się zainteresowanie hippiką, można zauważyć także rosnącą liczbę zawodów (zwłaszcza w skokach przez przeszkody), które towarzyszą lokalnym i regionalnym wydarzeniom społeczno-kulturalnym (np.: przy okazji festynów). Realizacja zawodów na odpowiednim poziomie wymaga nawiązania współpracy z licznymi dostawcami i usługodawcami. Mimo iż technicznie i organizacyjnie występują różnice pomiędzy poszczególnymi dyscyplinami, a w konsekwencji różny stopień zaangażowania poszczególnych podmiotów, to można uznać, że dla organizacji zawodów hippicznych na wymaganym poziomie konieczne jest uczestnictwo, poza organizatorami, następujących podmiotów:

- dostawcy dóbr i usług, którzy realizują swoje zadania zarówno na rzecz obiektu będącego miejscem rozgrywania zawodów, w związku z przygotowaniem i przeprowadzeniem zawodów, jak i potrzeb uczestników zawodów (np. producenci maszyn i urządzeń, wytwórcy podłogi, zakłady krawieckie, producenci kosmetyków i farmaceutyków, producenci pasz, kowale, weterynarze, rymarze, sędziowie, drukarze, szewcy),
- regulatorzy (np. FEI, Federacje Narodowe, organizacje krajowe, państwo i jego organy, organizacje hodowlane) oraz jednostki edukacji zawodowej,
- ekipy poszczególnych zawodników, których funkcjonowanie zależne jest od współpracy z ośrodkami jeździeckimi i treningowymi, klubami jeździeckimi oraz hodowcami i właścicielami koni;
- sponsorzy i reklamodawcy oraz media – w szczególności prasa i wydawnictwa (np. plakaty, informatory), TV (transmisje, retransmisje, komunikaty i przekazy specjalne), Internet, radio;
- obsługa zawodów, której zadania związane są przede wszystkim z prowadzeniem biura zawodów, zarządzaniem przepływami zawodników i koni, organizacją przepływów osób oficjalnych (w tym sędziów), organizacją i zarządzaniem systemami treningów i konkursów, organizacją strefy parkingowej oraz stref dla widzów, obsługą techniczną i informacyjną zawodów;
- podmioty zabezpieczenia imprez masowych (np. straż, służby medyczne, policja, ochrona mienia i osób),
- laboratoria antydopingowe i inne jednostki kontroli,
- handel i gastronomia.

⁶ Wyspecjalizowanych gospodarstwach końskich.

Ważne jest, by byli oni w stanie zapewnić odpowiednią jakość i terminowość realizowanych zadań. Wymaga to z ich strony rzetelności i dbałości o jakość oraz odpowiedniość dostarczanych dóbr i usług, z drugiej strony związane jest z obdarzeniem ich zaufaniem przez organizatora zawodów. Szczególne znaczenie dla organizacji zawodów międzynarodowych ma zapewnienie współpracy ze wszystkimi podmiotami tworzącymi system bezpieczeństwa imprez masowych⁷.

System FEI (Fédération Équestre Internationale)

Współczesne jeździectwo stanowi system o wysokim stopniu internacjonalizacji⁸. Kwestię kwalifikowania się zwierząt hodowlanych czystorasowych z rodziny koniowatych do udziału w konkursach międzynarodowych regulują międzynarodowe porozumienia prywatne. Z uwagi na międzynarodowy wymiar sektora koniowatych Komisja UE, przygotowując i opracowując odpowiednie akty delegowane i wykonawcze, uwzględnia te porozumienia, tak aby utrzymać możliwości kwalifikowania się zwierząt hodowlanych czystorasowych z rodziny koniowatych do udziału w konkursach międzynarodowych⁹. Organizacją, która wytycza światowe standardy w sportach jeździeckich, jest Międzynarodowa Federacja Jeździecka¹⁰ (FEI) powstała w 1921 roku. Do podstawowych celów FEI, zgodnie z misją tej organizacji, należy zaliczyć przyczynianie się do rozwoju sportów jeździeckich na świecie poprzez promocję, regulowanie oraz organizowanie i koordynowanie przedsięwzięć sportowych na świecie, zwłaszcza w tradycyjnych dyscyplinach jeździeckich¹¹. FEI prowadzi nie tylko rankingi zawodników i koni, ale także ustala reguły rozgrywania poszczególnych typów zawodów wraz z wszelkimi warunkami i osobami z nimi związanymi. Pary¹² (jeździec i koń) klasyfikowane są w systemie międzynarodowym, uwzględniającym wszelkie starty (zarówno w systemie mistrzowskim, jak i pucharowym), co jest podstawą do ostatecznej klasyfikacji w systemie światowym. Każdy start i zajęte przez parę miejsce, zgodnie z rodzajem konkursu i rodzajem rozgrywanych zawodów w ramach systemu FEI, przeliczane są na odpowiednią liczbę punktów, które są następnie sumowane w ramach klasyfikacji generalnej. Ze względów technicznych i organizacyjnych, zwłaszcza związanych z przemieszczaniem zwierząt,

⁷ Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Ustawie z dnia 20.03.2009 o bezpieczeństwie imprez masowych Dz.U. z 2009 nr 62 poz.504 z późn. zm., a także na podstawie norm ustanowionych przez Radę Bezpieczeństwa Imprez Masowych (Zarządzenie Nr 84 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 października 2012 r. w sprawie Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych M.P. 2012 poz. 696.

⁸ M. Wincewicz-Bosy, *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012, s. 194-218.

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt”) Dz.U. L 171 z dnia 29.06.2016 s. 66.

¹⁰ Federation Equestre Internationale FEI.

¹¹ www.fei.org/about-us/profile

¹² Dotyczy to par seniorskich. Poza systemem seniorskim w FEI wyodrębnia się grupy wiekowe: weteranów, młodych jeźdźców, juniorów, dzieci oraz kategorię kuce.

poszczególne Federacje Narodowe zostały pogrupowane w układzie regionalnym na 9 grup.

Tabela 1: Układ regionalny FEI i liczba zawodów FEI w latach 2007-2012

Grupa	Państwa	Liczba zawodów zorganizowanych przez federacje narodowe w ramach systemu FEI				
		2012	2013	2014	2015	2016
I	Albania, Andora, Austria, Belgia, Bułgaria, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Cypr, Republika Czeska, Francja, Grecja, Węgry, Izrael, Włochy, Lichtenstein, Luxemburg, Macedonia, Malta, Monaco, Portugalia, Rumunia, San Marino, Serbia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwajcaria, Turcja	1385	1397	1539	1566	1756
II	Niemcy, Estonia, Finlandia, Dania, Wielka Brytania, Islandia, Irlandia, Litwa, Łotwa, Holandia, Norwegia, Polska, Szwecja	729	812	883	1013	1134
III	Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Iran, Kazachstan, Kirgistan, Mołdawia, Federacja Rosyjska, Turkmenia, Ukraina, Uzbekistan	106	108	106	113	156
IV	Antigua, Barbados, Bermudy, Kanada, Kajmany, Haiti, Jamajka, Trynidad i Tobago, USA, Wyspy Dziewicze	351	400	421	470	544
V	Kolumbia, Kostaryka, Kuba, Republika Dominikany, Salvador, Gwatemala, Honduras, Meksyk, Nikaragua, Panama, Puerto Rico, Wenezuela	58	84	84	80	92
VI	Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Ekwador, Paragwaj, Peru, Urugwaj	236	248	252	287	258
VII	Algieria, Bahrajn, Egipt, Irak, Jordania, Kuwejt, Liban, Libia, Maroko, Oman, Palestyna, Katar, Arabia Saudyjska, Sudan, Syria, Tunezja, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Jemen	121	108	143	139	140
VIII	Australia, Birma, Brunei, Kambodża, Chińska Republika Ludowa, Filipiny, Hongkong, Indie, Indonezja, Japonia, Korea, Malezja, Mongolia, Nowa Zelandia, Pakistan, Singapur, Sri Lanka, Tajlandia, Tajpej	243	276	271	280	306
IX	Angola, Botswana, Etiopia, Kongo, Kenia, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Namibia, Senegal, Suazi, Afryka Południowa, Zambia, Zimbabwe	94	119	102	63	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Annual Report 2012, 2013, 2014, 2015, FEI, Lausanne, Switzerland; FEI Calendary 2016; www.fei.org

Najważniejszym wydarzeniem sportowym w świecie sportu są niewątpliwie Igrzyska Olimpijskie. Spośród wszystkich dyscyplin jeździeckich, trzy stanowią element współzawodnictwa podczas Letnich Igrzysk Olimpijskich: skoki przez przeszkody, ujeżdżenie i WKKW (Wszzechstronny Konkurs Konia Wierzchowe-

go)¹³. Jednak dla środowiska hippicznego największym wydarzeniem są Światowe Igrzyska Jeździeckie (World Equestrian Games) rozgrywane co cztery lata od 1990 roku (tabela 2) w dyscyplinach skoki, ujeżdżenie, ujeżdżenie paraolimpijskie, WKKW, rajdy długodystansowe, powożenie, wołyżerka i jazda w stylu western.

Tabela 2. Światowe Igrzyska Jeździeckie

Lp.	Rok	Miasto	Państwo	Kontynent
1	1990	Stockholm	Szwecja	Europa
2	1994	Haugue	Holandia	Europa
3	1998	Roma	Włochy	Europa
4	2002	Jerez de la Frontiera	Hiszpania	Europa
5	2006	Aachen	Niemcy	Europa
6	2010	Lexington, Kentucky	USA	Ameryka Północna
7	2014	Normandy	Francja	Europa
8	2018	Bromont, Quibec	Kanada	Ameryka Północna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Annual Report 2012, 2013, 2014, 2015, FEI, Lausanne, Switzerland; FEI Calendar 2016; www.fei.org

System zawodów FEI obejmuje także¹⁴:

- Mistrzostwa Świata (IWC) – z udziałem co najmniej 9 Federacji Narodowych, rozgrywane co cztery lata dla dyscyplin nieolimpijskich, chyba że reguły dyscypliny stanowią inaczej;
- Mistrzostwa Kontynentu (CC) – z udziałem co najmniej 6 Federacji Narodowych, rozgrywane w latach nieparzystych, chyba że reguły dyscypliny stanowią inaczej;
- Mistrzostwa Regionalne (RC) – z udziałem co najmniej 2 Federacji Narodowych, rozgrywane co roku;
- Oficjalne Zawody Międzynarodowe (CIO) – w Europie każda Federacja Narodowa może zorganizować jedno tego typu zawody (dla seniorów), w każdej dyscyplinie w danym roku kalendarzowym; w przypadku krajów pozaeuropejskich – terminy i liczba zawodów są ustalane i zatwierdzane przez FEI
- Zawody Międzynarodowe (CI) – zatwierdzane przez FEI dla każdej grupy; rozgrywane zgodnie z regułami FEI i Komitetu Technicznego; FEI dopuszcza w ciągu roku starty w zawodach międzynarodowych, danej pary, do trzech razy poza swoją grupą.

W systemie FEI znajdują się także zawody pucharowe dedykowane poszczególnym dyscyplinom lub regionom, np.: Longines Global Champions Tour, Masters League, CAVALIADA, Riders Tour, FEI World Cup Derssage.

Zawody krajowe, regionalne i lokalne rozgrywane są w ramach poszczególnych Federacji Narodowych. Choć bezpośrednio nie stanowią elementu podlegającego regulacjom FEI, to zgodnie z przyjętym systemem inkorporacji standardów i przepisów FEI przez Federacje Narodowe, powinny być rozgrywane z zachowaniem generalnych reguł Federacji. Ma to również odzwierciedlenie w systemie

¹³ Elementem systemu olimpijskiego jest również paraujeżdżenie – jako dyscyplina w ramach Paraolimpiady umożliwiająca współzawodnictwo jeździeckie osób niepełnosprawnych.

¹⁴ General Regulations 23rd edition, 1 January 2009, updates effective 1 January 2016, FEI, Switzerland, Lausanne art. 101-117.

funkcjonowania poszczególnych par, które w przypadku zawodów: CIO, RC, CC, IWC oraz Igrzysk są delegowane przez Federację Narodowe na podstawie uzyskiwanych wyników, przede wszystkim w zawodach krajowych.

Uwarunkowania organizacyjne międzynarodowych zawodów jeździeckich związane z transportem koni

Transport koni związany z zawodami jeździeckimi podlega licznym regulacjom formalnoprawnym. Niestety obecnie brak jest ujednoczonych przepisów dedykowanych temu obszarowi transportu. Dlatego też konieczne jest odnoszenie się do aktów prawnych dotyczących przemieszczania zwierząt i przemieszczania koniowatych. Podstawowym problemem istniejących regulacji jest to, iż odnoszą się one do przemieszczania zwierząt w systemie gospodarczym i do celów handlowych, zaś zawody jeździeckie nie noszą znamion obrotu handlowego, co uwzględniają poniekąd ustawodawcy, wprowadzając zastrzeżenia dotyczące częściowego wyłączenia tego typu przewozów spod obowiązujących przepisów. Jednocześnie w wielu aktach prawnych wprowadzane jest zastrzeżenie, iż w sytuacji transportu koni związanego z zawodami (konkursami) powinno się odnosić, dla dobra zwierząt, także do już wspomnianych przepisów. Powoduje to liczne utrudnienia natury formalnoprawnej, szczególnie w sytuacji kontroli realizowanej przez organy poszczególnych państw i instytucje UE¹⁵.

System zawodów jeździeckich obejmuje poza przygotowaniem odpowiedniej infrastruktury, zapewnienie właściwych przepływów informacyjno-decyzyjnych, przepływów fizycznych (ludzi i zwierząt oraz materiałów) i przepływów finansowych¹⁶. Zgodnie z obowiązującymi przepisami organizator zawodów zobowiązany jest do powiadomienia odpowiednich instytucji i uzyskania ich pozytywnych rekomendacji wynikających z faktu, iż zawody są klasyfikowane jako impreza masowa (policja i służby bezpieczeństwa, urząd gminy – jako właściwa jednostka administracyjna, służby medyczne i weterynaryjne, sanepid, np.). Do podstawowych obowiązków należy również sporządzenie właściwych „propozycji do zawodów”¹⁷ ¹⁸ zgodnych z regulaminem FEI. Jest to dokument zawierający wszelkie informacje o miejscu rozgrywania zawodów i warunkach technicznych, organizatorach, zespole sędziowskim, programach poszczególnych konkursów, kosztach i nagrodach.

Niezależnie od rangi zawodów i miejsca ich rozgrywania istotnym elementem związanym nie tylko z dyspozycją zawodnika, ale przede wszystkim z psychiką i kondycją koni, jest proces transportowy. Dobór środka transportu, czas podróży i dostosowanie do uwarunkowań psychofizycznych koni ma szczególne znaczenie dla uzyskiwanych wyników. Transport w kontekście zawodów jeździeckich dotyczy przede wszystkim przywiezienia koni do miejsca przeprowadzenia zawo-

¹⁵ Szerzej na ten temat w artykule: M.Wincewicz-Bosy, *Transport koni jako element międzynarodowych zawodów hippicznych – uwarunkowania formalnoprawne*.

¹⁶ Szerzej o systemie logistycznym zawodów jeździeckich [w:] M.Wincewicz-Bosy, *Wybrane elementy logistyki*, CDI Wrocław, Prace Naukowe UE: „Ekonomia 7. Regionalizm i globalizacja”, Nr 132, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 274-288.

¹⁷ Jest to oficjalny dokument zatwierdzony przez FEI i Federację Narodowe, w którym znajdują się informacje dotyczące przygotowywanych zawodów.

¹⁸ Bardziej szczegółowe informacje można znaleźć na stronie http://pzj.pl/modules/mastop_publish/?tac=214.

dów oraz opuszczenia terenu ośrodka, w którym miały one miejsce. Organizatorzy zawodów zobowiązani są do podania w „propozycjach do zawodów” dokładnej daty rozpoczęcia i zakończenia zmagani sportowych, a także terminów poddania się obowiązującym procedurom oraz listy punktów przekroczenia granic, w których można dokonać odprawy weterynaryjnej. Dokument ten zawiera także specyfikację obowiązujących standardów weterynaryjnych (dokumentów i procedur) na terenie kraju i w miejscu odbywania zawodów. Podawana jest w nim również informacja dotycząca możliwego, maksymalnie najwcześniejszego terminu przybycia koni na zawody oraz data ostatecznego opuszczenia terenu zawodów. Zgodnie z wymogami międzynarodowymi i krajowymi organizator zawodów jeździeckich powinien¹⁹:

- zapewnić miejsce rozgrywania zawodów i obszary rozprężeniowe zgodne z obowiązującymi przepisami oraz trybuny dla widzów;
- zaprosić właściwe osoby funkcyjne i oficjalne umożliwiające przeprowadzenie przedsięwzięcia;
- zorganizować biuro zawodów oraz pełną obsługę informacyjną zarówno zawodników, sędziów, widzów, jak i wszelkich wyznaczonych przepisami podmiotów;
- zapewnić odpowiednie miejsce do odpoczynku koniom, zawodnikom i ich ekipom oraz wszelkim osobom oficjalnym (w tym sędziom);
- przygotować miejsca parkingowe z dostępem do mediów dla koniwozów;
- zorganizować system ochrony i zabezpieczenia terenu rozgrywania zawodów;
- opracować harmonogramy korzystania z urządzeń treningowych i rozprężalni w trakcie zawodów oraz listy startowe;
- koordynować przyjazdy i wyjazdy ekip z zachowaniem warunków weterynaryjnych oraz obowiązujących przepisów.

W planowaniu i realizowaniu procesów przemieszczania koni w związku z zawodami międzynarodowymi szczególną rolę odgrywa biuro zawodów. Jest to jednostka powołana przez organizatora, zgodnie z wymogami FEI, do koordynacji przepływów informacyjnych, dokumentów, obsługi sędziów oraz innych osób oficjalnych, zawodników i koni. Biuro zawodów pomaga także w realizacji procedur związanych z transportem międzynarodowym oraz niezbędną dokumentacją do jego realizacji. Dlatego w „propozycjach do zawodów” wymieniane są punkty kontroli granicznej, z którymi organizatorzy zawodów utrzymują stały kontakt i w razie potrzeby oferują pomoc w procedurach dokumentacyjnych i weterynaryjnych. Zawodnicy, po dotarciu na miejsce i zgłoszeniu się do biura zawodów, uzyskują komplet aktualnych informacji i realizują wszelkie procedury dokumentacyjne.

Ważnym elementem organizacyjnym, ze względów bezpieczeństwa, jest także zapewnienie odpowiedniego środka transportu w razie wypadku czy nagłego zachorowania zwierzęcia, umożliwiającego przewiezienie go do właściwej kliniki weterynaryjnej. W takim przypadku ustawodawca odstępuje od wymogów doty-

¹⁹ M. Wincewicz-Bosy, *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012, s. 200-210.

czących regulacji transportu zwierząt²⁰. Natomiast w takiej sytuacji organizatorzy zobowiązani są do przestrzegania regulacji FEI. Wśród nich jest między innymi obowiązek przygotowania wyspecjalizowanego środka transportu, pozostającego do dyspozycji organizatora zawodów 24 godziny na dobę, przez cały czas trwania przedsięwzięcia, tzn. od momentu przybycia pierwszych koni do momentu wyjazdu ostatnich z nich z terenu zawodów. Najczęściej jest to specjalny samochód ciężarowy lub zestaw samochód i specjalna przyczepa, które posiadają odpowiednie wyposażenie. Konieczne jest także zapewnienie wykwalifikowanego kierowcy, posiadającego nie tylko odpowiednie dokumenty i uprawnienia drogowe, ale także umiejętności i doświadczenie w załadunku, rozładunku i transportu koni w wypadkach nagłych. Zwierzęta do transportów nagłych wymagają specjalnego traktowania, dlatego też niezbędne jest zorganizowanie zespołu ludzi, którzy będą w stanie sprostać temu zadaniu. Wśród tych osób o specyficznych kwalifikacjach i umiejętnościach powinien być także lekarz weterynarii, który będzie sprawował pieczę nad zwierzęciem w trakcie transportu i przy wszystkich czynnościach z nim związanych.

Organizator międzynarodowych zawodów jeździeckich odpowiada za przygotowanie i przeprowadzenie wszelkich procesów kontrolnych oraz sporządzenie odpowiedniej dokumentacji, a także za wykonanie czynności mających związek z realizacją transportów koni związanych tymi zawodami. Powinnością organizatora jest także zapewnienie realizacji wszelkich procedur niezbędnych do opuszczenia terenu zawodów przez zwierzęta, zarówno w celu udania się przez nie do miejsca ich stałego pobytu, jak również dalszej realizacji podróży wynikającej z planu uczestniczenia w kolejnych zawodach w ramach systemu FEI²¹.

Planowanie i udział w zawodach hippicznych

Zanim para wystartuje w zawodach, oboje – jeździec i koń – muszą uzyskać odpowiednie kwalifikacje. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami FEI dla poszczególnych dyscyplin, zakwalifikowanie do odpowiedniej klasy następuje po nabyciu określonych przepisami umiejętności, które zostają potwierdzone wynikami uzyskanymi w trakcie startów w zawodach. By móc uzyskać prawo startu w zawodach międzynarodowych, jeźdźcy i konie, poza treningiem, muszą uczestniczyć w oficjalnych przedsięwzięciach sportowych, w trakcie których są oceniani przez odpowiedni zespół sędziowski, a ich wyniki są elementem krajowego lub/i międzynarodowego systemu rankingowego. Warunki kwalifikacji do poszczególnych zawodów i konkursów są zapisywane w „propozycjach do zawodów”. Dlatego też wszyscy zawodnicy, planując udział w zawodach, muszą wziąć pod uwagę trening oraz starty w takich zawodach, których ukończenie pozwoli na wypełnienie minimów kwalifikacyjnych. Planując udział w zawodach konieczne jest wzięcie pod uwagę także skali ich trudności, od tych o najmniejszej skali trudności (tzw. jednogwiazd-

²⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 Dz.U. L 3 z 5.01.2005, s.1.

²¹ Dotyczy to m.in.: zapewnienia przeprowadzenia odpowiednich kontroli weterynaryjnych i administracyjnych, a także przygotowania właściwych dokumentów potwierdzających kondycję zwierzęcia, spełnienie wymogów technicznych i sanitarnych przez środek transportu oraz potwierdzenie oddania koni pod pieczę osobom uprawnionym.

kowe *), po te o najwyższym stopniu trudności (tzw. pięciogwiazdkowe *****). Biorąc pod uwagę liczbę rozgrywanych zawodów międzynarodowych (tabela 1) w większości grup, można praktycznie cały sezon spędzić poza miejscem stałego pobytu zwierzęcia, uczestnicząc w zawodach międzynarodowych. Dlatego też nie można zapomnieć o zaplanowaniu okresu bez startów i treningów, koniecznego dla zapewnienia odpowiedniej kondycji psychicznej koni i zawodników.

Dla zachowania odpowiedniego poziomu optymalizacji procesów szczególne znaczenie ma właściwe rozplanowanie systemu przemieszczania koni. Należy pamiętać, iż transport zwierząt jest czynnikiem stresogennym. Ma to istotne znaczenie dla kondycji psychicznej i fizycznej zwierzęcia. Każda podróż jest elementem wpływającym negatywnie na konie, co przekłada się na uzyskiwane wyniki w trakcie startów. Uszkodzenia fizyczne mogą być przyczyną wykluczenia z uczestnictwa w zawodach. Dlatego też należy w planowaniu uwzględnić warunki techniczne związane z przewozem. Dotyczy to nie tylko stanu technicznego środka transportu, ale też umiejętności oraz wiedzy przewoźnika i personelu, a także właściwego zaplanowania trasy i czasów przejazdu wraz z odpowiednio dobranymi punktami etapowymi (kontrolnymi). W przypadku uczestnictwa w systemie zawodów międzynarodowych należy także wziąć pod uwagę procedury kontrolne, w tym graniczne/celne i weterynaryjne.

Planowanie przemieszczania powinno uwzględniać zarówno konie, zawodników, jak i zespoły wspomagające, tzw. ekipy. Najczęściej w skład ekip wchodzi luzacy²², trenerzy i weterynarze oraz kierowcy. Liczebność i skład ekipy uzależnione są od możliwości finansowych i liczby koni, na których startuje dany zawodnik. Planując sezon startów trzeba właściwie rozplanować i zorganizować miejsca pobytu oraz trasy przejazdów. Należy również uwzględnić czas potrzebny na realizację procedur dopuszczających do zawodów, jak również okres niezbędny do aklimatyzacji konia. Niezbędnym elementem jest zintegrowanie z procesami przemieszczania przepływów pasz (w odpowiednim czasie, ilości i jakości), dostarczanych do miejsc planowanego pobytu. Ważnym elementem przemieszczania jest także wyposażenie jeździeckie i treningowe, które towarzyszy jeźdźcom i koniom. W sezonie startów zawodnicy i konie przebywają poza terenem macierzystego ośrodka po kilka, a nawet kilkanaście tygodni.

Zanim zawodnicy i ich konie zostaną ostatecznie dopuszczeni do udziału w zawodach, muszą spełnić wymogi procedury związanej z przybyciem na miejsce zawodów. Specyfika zawodów hipicznych, wynikająca ze startu par: jeździec i koń, w trosce o zdrowie i bezpieczeństwo startujących wymusza poddanie zwierząt przeglądowi weterynaryjnemu. Jest to procedura kontroli dokumentów identyfikacyjnych (paszporty hodowlane, paszporty FEI) i weterynaryjnych oraz ogólnej kondycji koni przed dopuszczeniem ich do startów. Przegląd taki jest elementem obowiązkowym, a niepoddanie się mu dyskwalifikuje z udziału w zawodach. Dlatego też organizatorzy podają w oficjalnych dokumentach dokładną datę i godzinę rozpoczęcia zawodów oraz kolejność zwierząt. Obowiązkiem zawodnika i jego ekipy jest stawianie się w wyznaczonym dla niego czasie przed komisją dokonującą przeglądu. W związku z tym że w trakcie tej procedury określana jest kondycja

²² Luzak to osoba odpowiedzialna za techniczne przygotowanie konia, między innymi jego wygląd, karmienie i bezpieczeństwo, realizująca także w ograniczonym stopniu elementy jazdy treningowych. Odpowiada także za techniczne wyposażenie jeźdźca, np. za stan jego stroju konkursowego.

zwierząt, konieczne staje się przybycie na miejsce odpowiednio wcześniej, tak by mogły one zregenerować swoje siły po podróży. Zwierzęta, które nie spełniają kryterium „dobrej kondycji”, są eliminowane z udziału w zawodach. Podczas przeglądu sprawdzane są także dokumenty koni pod względem posiadanych badań, szczepień oraz w razie konieczności odbytej kwarantanny.

Przemieszczenia koni na terenie zawodów oraz w trakcie rozgrywania poszczególnych konkursów regulowane są przepisami organizacyjnymi miejsca rozgrywania zawodów, przepisami właściwej Federacji Narodowej oraz FEI. Wszelkie regulacje w tym zakresie, wraz z planami tras przemieszczeń, powinny być podane do wiadomości uczestników zawodów i ich ekip najpóźniej w dniu przybycia na teren zawodów.

Po zakończeniu konkursów i dekoracji zwycięzców, konie zostają poddane kontroli weterynaryjnej w celu sprawdzenia stanu zdrowia, stwierdzenia zdolności do poddania się procedurom transportowym oraz wypełnienia właściwych dokumentów wyjazdowych. Następnie, w braku przeciwwskazań, zwierzęta oraz sprzęt są załadowywane do środków transportu i mogą opuścić teren odbywania się zawodów.

Podsumowanie

Realizacja transportu koni w związku z udziałem w zawodach sportowych powinna być wpisana w system uwarunkowań ustalonych przez ich organizatora, zgodnie z wytycznymi Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej (FEI). Biorąc pod uwagę, iż zawody międzynarodowe i uczestnictwo w nich nie są zdarzeniami jednorazowymi, ale stanowią system wydarzeń związany z odpowiednią klasyfikacją uczestników w rankingu światowym, wymagają one odpowiedniego planowania wynikającego z terminarza sezonu startów oraz rangi zawodów, w których mają prawo startu.

Przemieszczanie zwierząt żywych stanowi niezwykle skomplikowany element systemu gospodarczego, wpływający na różne aspekty funkcjonowania ludzi, instytucji, przedsiębiorstw, państw i ugrupowań integracyjnych. Rozwój biznesu końskiego, powiązany między innymi ze wzrostem popularności przedsięwzięć hippicznych, a zwłaszcza zawodów konnych, sprawia, iż coraz większe znaczenie w tym systemie mają niehandlowe przemieszczenia koni. Dlatego też dla dalszego rozwoju tego obszaru niezbędne jest właściwe rozpoznanie jego uwarunkowań, a zwłaszcza warunków organizujących. Brak odrębnych regulacji, przy jednoczesnym dopuszczeniu uznaniowości w stosowaniu ogólnych norm, powoduje liczne komplikacje i prowadzi do sytuacji stresogennych. Obniża także możliwości sprawnego rozwoju. Tworzone uwarunkowania globalne, zmierzające do standaryzacji sporów jeździeckich, wpływają na konieczność tworzenia adekwatnych rozwiązań na forum krajowym i wspólnotowym.

Zaprezentowane w artykule rozważania stanowią próbę nie tylko wskazania obowiązujących rozwiązań i standardów w systemie transportu koni pomiędzy państwami członkowskimi w związku z uczestnictwem w międzynarodowych zawodach hippicznych, ale są także próbą przybliżenia ich podmiotom zainteresowanym – a zwłaszcza uczestnikom tych przedsięwzięć.

Bibliografia

- Annual Report 2012, 2013, 2014, 2015, FEI, Lausanne, Switzerland; FEI Calendar 2016; www.fei.org.
- Biała Księga na temat Sportu, COM(2007) 391, Bruksela, 11.7.2007.
- Decyzja Komisji nr 2005/231/WE zmieniająca decyzję 2004/292/WE w sprawie wprowadzenia systemu TRACES i zmieniająca decyzję 92/486/EWG, Dz.U. L 39 z 11.02.2005.
- Decyzja Komisji nr 2009/821/WE ustalająca wykaz zatwierdzonych punktów kontroli granicznej, ustanawiająca niektóre zasady kontroli przeprowadzanych przez ekspertów weterynaryjnych Komisji oraz ustanawiająca jednostki weterynaryjne w systemie TRACES, Dz.U. L 296 z 12.11.2009.
- Dyrektywa Rady nr 2009/156/WE w sprawie warunków zdrowotnych, regulujących przemieszczanie i przywóz zwierząt z rodziny koniowatych z państw trzecich, Dz.U. L 192 z 23.07.2010.
- Dyrektywa Rady nr 90/428/EWG w sprawie handlu zwierzętami z rodziny koniowatych przeznaczonymi do udziału w zawodach oraz ustanawiająca warunki udziału w takich zawodach, Dz.U. L 224 z 18.08.1990, s. 60 z zm.
- Dyrektywa Rady nr 91/496/EWG ustanawiająca zasady regulujące organizację kontroli weterynaryjnych zwierząt wprowadzanych na rynek Wspólnoty z państw trzecich i zmieniająca dyrektywy 89/662/EWG, 90/425/EWG oraz 90/675/EWG, Dz.U. L 268 z 24.09.1991.
- Europejska konwencja ochrony zwierząt podczas transportu międzynarodowego, Dz.U. L 241 z 13.07.2004
- General Regulations 23 rd edition, 1 January 2009, updates effective 1 January 2016, FEI, Switzerland, Lausanne.
- http://pzj.pl/modules/mastop_publish/?tac=214
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.420/AW-62/11 z 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzeniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt, kontroli pojazdów, przeprowadzaniu kontroli wykonania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o kontroli weterynaryjnej w handlu, Dz.U. 2015 poz. 519 z dnia 20.03.2015.
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 2015/262 określające na podstawie dyrektywy Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporządzenie w sprawie paszportu konia), Dz.U. L 59 z 3.03.2015.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z krajów trzecich, Dz.U. L 49 z 19.02.2004.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 585/2004 zmieniające rozporządzenia (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z państw trzecich, Dz.U. L 91 z 30.03.2004.

- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 599/2004 dotyczące przyjęcia zharmonizowanego wzoru świadectwa i sprawozdania z kontroli związanych z wewnątrz-wspólnotowym handlem zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego, Dz.U. L 94 z 31.03.2004.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej, Dz.U. z 2004 Nr 100 poz. 1012 z dnia 25.04.2004.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt”), Dz.U. L 171 z dnia 29.06.2016.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/429 w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt, Dz.U. L 84 z 31.03.2016.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97, Dz.U. L 3 z 5.01.2005.
- Rozporządzenie Rady 1255/97/WE dotyczące kryteriów wspólnotowych dla punktów kontroli oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG, Dz.U. L 174 z 2.07.1997, s. 1 z późn. zm.
- Ustawa o inspekcji weterynaryjnej, Dz.U. 2004 Nr 33 poz. 287 z dnia 29.01.2004 z późn. zm.
- Ustawa o Inspekcji weterynaryjnej z dnia 29.01.2004, Dz.U. 2010 Nr 112 poz. 744 z późn. zm.
- Ustawa o kontroli weterynaryjnej w handlu, Dz.U. 2003 Nr 16, poz. 145 z dnia 20.03.2003 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych, Dz.U. 2004 Nr 69 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Dz.U. 2004 Nr 64 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zwierząt, Dz.U. 1997 Nr 111, poz. 724 z dnia 21.08.1997 z późn. zm.
- Ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich Dz.U. 2007 Nr 133 poz. 921 z dnia 29.06.2007 z późn. zm.
- Ustawa o służbie celnej, Dz.U. 2009 Nr 168 poz.1323 z dnia 27.08.2009 z późn. zm.
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, Dz.U. 2008 Nr 204 poz. 1281 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, Dz.U. 2004 Nr 91 poz. 872 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.

Ustawa o weterynaryjnej kontroli granicznej, Dz.U. 2003 Nr 165 poz. 1590 z dnia 27.08.2003 z późn. zm.

Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. z 2009 nr 62 poz. 504 z dnia 20.03.2009 z późn. zm.

Wincewicz-Bosy M., *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.

Wincewicz-Bosy M., *Wybrane elementy logistyki*, CDI Wrocław, Prace Naukowe UE: 'Ekonomia 7. Regionalizm i globalizacja', nr 132, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010.

www.fei.org/about-us/profile

Zarządzenie Nr 84 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 października 2012 r. w sprawie Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych M.P. 2012 poz. 696.